

Návrh židovského náměstí v Pohořelicích

Karolína Světlíková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Prostorová tvorba

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Karolína Světlíková
Osobní číslo:	K19080
Studijní program:	B8206 Výtvarná umění
Studijní obor:	Multimédia a design – Prostorová tvorba
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Návrh Veřejného Prostoru

Zásady pro vypracování

1. Rozbor zadaného prostorového úkolu a vymezení jeho problematičnosti
2. Známé příklady stejných nebo podobných řešení (min. 3 příklady, včetně osobního vyhodnocení)
3. Historiografie daného problému
4. Koncept a vývoj návrhu (včetně osobního stanoviska)
5. Průvodní zpráva popisující vybrané a schválené řešení
6. Výkresová část a obrazová dokumentace
7. Dokladová část
8. Fyzický model vybraného řešení

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

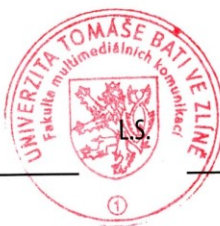
Seznam doporučené literatury:

GEHL, Jan a Lars GEMZØE. Nové městské prostory. Šlapanice: ERA, 2002. ISBN 80-86517-09-8.
CEJPKOVÁ, Klára, Veronika DOLEŽALOVÁ, David MIKULÁŠEK, et al. Principy tvorby veřejných prostranství. V Brně: Kancelář architekta města Brna, 2019. ISBN 978-80-270-6463-2.
KRATOCHVÍL, Petr. Městský veřejný prostor. Praha: Zlatý řez, 2015. ISBN 978-80-88033-00-4.
NORBERG-SCHULZ, Christian. Genius loci: krajina, místo, architektura. 2. vyd. Přeložil Petr KRATOCHVÍL, přeložil Pavel HALÍK. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.
MEISS, Pierre von. Od formy k místu: úvod do studia architektury ; + 0 tektonice : úvod do studia architektury. Přeložil Michaela BROŽOVÁ. Ve Zlíně: Archa, 2018. a Architektura. ISBN 9788087545614
Městské zásahy Praha 2010: Urban interventions Prague 2010. [Praha]: Vallo Sadovsky Architects, c2010. ISBN 978-80-904673-0-9..

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. arch. Kamil Koláček**
Ateliér Prostorová tvorba

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **20. května 2022**

Mgr. Josef Kocourek, PhD.
děkan

Ing. arch. Kamil Koláček
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 15. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ / DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské/diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na bakalářské/diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně dne:

Jméno a příjmení studenta:
podpis studenta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá obnovou židovského náměstí v Pohořelicích. Zabývá se problematikou veřejných prostorů a jejich využití. Cílem návrhu je vytvořit funkční a zajímavé místo s odkazem na jeho historii. Symbolika židovství se promítá v celém prostoru. Dominantním prvkem je osa, která protíná uprostřed místo a zároveň spojuje dvě části města. Konceptem náměstí je vytvořit vzdušný, volný prostor pro různé kulturní akce nebo nabídnout místo k relaxaci. Tato práce nabízí řešení problematického prostoru, které může být do budoucna realizováno.

Klíčová slova: veřejný prostor, město, náměstí, židovská čtvrť, zeleň

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the restoration of the Jewish square in Pohořelice. It deals with the issue of public spaces and their use. The aim of the design is to create a functional and interesting place with reference to its history. The symbolism of Judaism is reflected throughout the space. The dominant element is the axis that crosses the middle of the site and connects the two parts of the town. The concept of the square is to create an airy, open space for various cultural events or to offer a place to relax. This work offers a solution to a problematic space that can be implemented in the future.

Keywords: public space, city, square, Jewish community, greenery

Ráda bych poděkovala Ing. arch. Kamilovi Koláčkovvi za vedení práce a cenné rady nejen k bakalářské práci, ale i po celou dobu studia. Taktéž bych ráda poděkovala Ing. Radkovi Otevřelovi Ph.D. za užitečné připomínky, kreativní podněty a konzultace. Moje díky patří i rodině a příteli Lukášovi Fialovi za neustálou podporu a pomoc po celou dobu studia.

„Něco se stane, protože se něco stane, protože se něco stane.“

Jan Gehl

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VEŘEJNÝ PROSTOR.....	11
1.1 ROZDĚLENÍ VEŘEJNÉHO PROSTORU	11
1.1.1 Poloveřejný prostor	12
1.1.2 Polosoukromý prostor	12
1.1.3 Soukromé prostory	12
1.1.4 Pseudoveřejné prostory	12
1.2 FUNKCE.....	13
1.3 VLIV NA LIDI	13
1.3.1 Mezilidské vztahy	13
1.3.2 Technologie a veřejný prostor.....	14
2 NÁMĚSTÍ	15
2.1 TYPY NÁMĚSTÍ	15
2.2 FUNKCE NÁMĚSTÍ.....	16
2.3 AKTIVITY NA NÁMĚSTÍ.....	16
2.4 UMĚNÍ.....	17
3 GENIUS LOCI	18
4 ŽIDOVSKÉ ČTVRTĚ	19
4.1 HISTORIE.....	19
4.2 URBANISTICKÉ USPOŘÁDÁNÍ.....	19
4.3 ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ	20
5 PODOBNÉ ŘEŠENÍ NÁMĚSTÍ U NÁS A SVĚTĚ.....	21
5.1 NÁVES VELKÁ POLOM	21
5.2 REVITALIZACE PARKU A NÁMĚSTÍ KRAKOV, PRAHA 8	22
5.3 NÁMĚSTÍ PIAZZA SAN MICHELE	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
6 POHOŘELICE.....	26
6.1 HISTORIE.....	26
6.2 SOUČASNOST.....	27
7 HISTORIE ŽIDOVSKÉ ČTVRTI V POHOŘELICÍCH.....	29
7.1 VZNIK ŽIDOVSKÉ POLITICKÉ OBCE	29
7.2 SYNAGOGA.....	30
7.2.1 Nová synagoga	30

7.3	SOUČASNOST.....	31
8	ANALÝZA	32
8.1	ŠIRŠÍ VZTAHY	32
8.2	FOTODOKUMENTACE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ.....	33
8.3	SOUČASNÉ VYUŽITÍ PROSTORU	35
8.4	POTENCIÁL MÍSTA	36
8.5	NEGATIVITA ŘEŠENÉHO PROSTORU	36
9	NÁVRH NÁMĚSTÍ.....	38
9.2	KONCEPT.....	38
10	PODROBNÝ POPIS NÁVRHU	39
10.1	CENTRÁLNÍ PROSTOR	39
10.2	HLAVNÍ ULICE	41
10.3	POUŽITÉ MATERIÁLY A ZELENĚ	42
	III PROJEKTOVÁ ČÁST	46
11	PRŮVODNÍ ZPRÁVA.....	47
11.1	SEZNAM TECHNICKÝCH VÝKRESŮ	47
	ZÁVĚR	48
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	49
	SEZNAM OBRÁZKŮ	51
	SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

V bakalářské práci se zaměřuji na obnovu centrálního prostoru v bývalé židovské čtvrti v Pohořelicích.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části, teoretická a praktická. V teoretické se věnuji problematice veřejného prostoru a jeho důležitost pro město a lidi. Věnuji se i historii a vzniku židovských čtvrtí. Tyto informace mi pomohly následně při samotném návrhu.

V praktické části se podrobně zabývám analýzou řešeného území, historií židovské čtvrti v Pohořelicích i samotného města. Poté se zaměřuji na samotný návrh a jeho koncept.

Cílem návrhu je vytvořit funkční prostor, který návštěvníky zaujme nejen svojí minulostí, ale i současnou podobou. Dosud zanedbaný a nefunkční prostor se tak stane místem, kde se lidé budou rádi scházet a trávit zde svůj volný čas.

Dominantou místa je hlavní ulice, která centrální prostor protíná uprostřed a je spojnici mezi severní a jižní částí města. Vnitřní prostor definuje dopravní komunikace, která vede po jeho obvodu. Záhony, které se nachází na západní a východní straně opticky oddělují hlavní prostor od komunikací. Důležitou roli také hrají listnaté stromy, které poskytují potřebný stín.

Dlažba s ornamenty, která se objevuje na hlavní cestě, odkazuje návštěvníky na historii místa. Ornamenty, které jsou v dlažbě ztvárněny, byl bohatě zdoben interiér synagogy, která stála v Židovské obci. Dlažbou je také půdorysně vyznačené místo, kde synagoga byla postavena. Zachovat odkaz na židovskou obec a posílit *genius loci* bylo jedním z hlavních cílů v návrhu. Práce respektuje historii a identitu prostoru a návrh dává nový život opomíjenému místu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VEŘEJNÝ PROSTOR

Veřejným prostorem označujeme všechny místa, která jsou volně přístupná a slouží všem, bez ohledu na vlastnictví. Jsou to například parky, ulice, trhy, dětská hřiště, náměstí a další prostory (Cejpková, 2019). Definice existuje celá řada, ale je potřeba je chápat v širším rozhledu a jejich charakter závisí zejména na úhlu pohledu a účelu, za kterým byly vytvořeny (Čablová, 2013).

Městský veřejný prostor ale není jenom o fyzické stránce, kdy vytyčíme přesný rozměr náměstí, ulice nebo parku, ale je to i krásná souhra kulturních a sociálních aspektů. Teprve potom může veřejný prostor správně fungovat. Lidé, kteří ho budou využívat mu dají život (Kratochvíl, 2017).

Je to místo veřejného dění, nedílnou součástí našeho života a měst. Možnost komunikace, setkávání a interakce s nejrůznějšími podněty (Cejpková, 2012). Chápání a využití veřejného prostranství ale nebylo vždy tak jasné. Postupem času, jak se měnila společnost a její potřeby, měnil se i veřejný prostor. V dnešní době si můžeme všimnout o značný zájem o využití a revitalizaci náměstí, návší a parků k nejrůznějším aktivitám. Ať už jsou to trhy, festivaly nebo jiné kulturní akce. Za zmínku také stojí výstavy ve veřejném prostoru. Města i obce si začínají uvědomovat důležitost těchto míst, které poskytují nespočet možností a jsou jejich vizitkou. Životní úroveň obyvatel se díky těmto aktivitám také zvyšuje (Durdík, 2013).

Nejsou to ale jen města, která si toto uvědomují. Světovým trendem je také to, že soukromý investoři a majitelé chápou přínos veřejného prostoru a ve svých projektech počítají s vytvořením a nabídnutím k využití. Vytvoření obytných oblastí s veřejnými prostory umožňuje také lépe poznat lidi z této oblasti a vytvořit komunitu, která je potřebná k zajištění dobrého žití (Čablová, 2013).

1.1 Rozdělení veřejného prostoru

Pro lepší upřesnění rozdělujeme veřejný prostor do několika podskupin, které charakterizují jeho fungování ve společnosti.

1.1.1 Poloveřejný prostor

Poloveřejným místem označujeme taková místa, která mají upravená například časovou dobu pro užívání. Je to většinou místo, které je soukromým majetkem a je prostorově vymezeno. Jako příklad můžeme uvést knihovny, nádraží. Upravené předzahrádky bytových domů, jsou nám zase příkladem, kdy se obyvatelé podílejí na vzhledu ulice a vnímání celého veřejného prostoru. Stejně tak je v zájmu udržovat veřejné prostranství kolem administrativních budov v souladu s okolím (Cejpková, 2019).

1.1.2 Polosoukromý prostor

Dalším typem je polosoukromé prostranství. Je to takový prostor, který je pro veřejnost přístupný pouze za určitých podmínek. Typickým příkladem je dvůr obytného domu, kavárny nebo galerie (Cejpková, 2019).

1.1.3 Soukromé prostory

Dalo by se říct, že do jisté míry můžeme brát i soukromé prostory jako veřejné. Některé místa dokážou ovlivnit veřejný život, zvláště, když jsou v blízkosti k veřejným plochám a nejsou nijak prostorově odlišené. Příkladem můžou být zahrádky domů (Čablová 2013).

1.1.4 Pseudoveřejné prostory

V současné době roste kategorie soukromých prostranství, která ale plní stejnou funkci jako prostory veřejné. Do této kategorie řadíme velká atria a nákupní centra. I když je to uzavřený interiér, můžeme je považovat za veřejné místo, neboť počet lidí které, přitahují nákupní galerie a způsob užití, vykazuje rysy veřejného prostoru. Nedokáže nám však zajistit plnohodnotný veřejný prostor, jako třeba náměstí, parky nebo ulice. Nedochází zde k žádnému rozvoji komunity ani sociálních kontaktů. Možnosti aktivit, které zde můžeme vykonávat, jsou velmi omezené. Tyto pseudoveřejné prostory mají vážný negativní dopad na skutečné veřejné prostory a město jako celek. Vznikají nám prázdné, smutné a vylidněnější ulice. Města se stávají monotónnějšími a nebezpečnějšími (Čablová, 2013).

1.2 Funkce

Veřejné prostranství, kterým může být náměstí, by měly sloužit pro lidi. Měly by fungovat jako dokonalé místo k shromažďování, k společenskému životu, dát volnost lidem se rozhodnout, zda si chtějí sednout na lavičku pod strom nebo zda navštíví dané místo za účelem kulturní akce (Čablová, 2013).

1.3 Vliv na lidi

Veřejný prostor má bezpochyby vliv na spoustu aspektů našeho života. Náš životní styl se stále mění a stejně i veřejný prostor. Dnešní doba je uspěchaná, lidé tráví čím dál více času v soukromí, odtržení od okolního světa, jezdí do práce soukromým autem, tráví většinu času v práci, na svých počítačích a telefonech (Gehl, 2002).

Právě tahle míra odtržení lidstva od běžné komunikace zvedla zájem trávit více času ve veřejném prostoru, kde se nám dostává potřebné stimulace našich smyslů. Můžeme bezprostředně pozorovat dění ve městě a kolem nás, zatímco popijíme kávu ze stánku, který stojí hned vedle náměstí (Gehl, 2002). Je samozřejmé, že primárním důvodem, proč jdeme po ulici není, že se chceme ihned začít bavit s cizím člověkem. Hlavním důvodem bývá opět soukromá motivace. Ale když se nad tím zamyslíme, zjistíme, že jsme zcela pokaždé konfrontováni jinými lidmi. Ať už nás zaujme něčí výraz, oblečení, chování nebo náhodné oslovení. Tyto chvilkové setkání nám dávají zkušenosti, které bychom nezískali v rodině, práci nebo ve škole (Kratochvíl, 2017).

1.3.1 Mezilidské vztahy

Pokud je veřejný prostor kvalitně řešený, podporuje mezilidské vztahy, vybízí ke komunikaci a může nám pomáhat s naší tolerancí. Společenská veřejných prostranství totiž obnáší i různorodost uživatelů, jako je pohlaví, orientace nebo původ. Zdravý veřejný prostor umožňuje promíchávání různých skupin, vzniká tak pestrost a rozmanitost. Na druhé straně, nekvalitně strukturovaný prostor může zapříčinit negativní emoce mezi uživateli a vzniká tak bojiště různých skupin. Toleranci se totiž učíme v dostatečně pestrém prostředí, kdy jinakost není problém, ale naopak inspirace a obohacení (Čablová, 2013).

1.3.2 Technologie a veřejný prostor

S narůstajícím vývojem technologií a změn, spojených s posunem společnosti, můžeme vnímat jiný způsob sociálního života ve městě a využíváním veřejných prostranství. Nová média umožňují vykonávat aktivity z pohodlí domova. Můžeme sledovat fotbalový zápas, účastnit se politické debaty, navštívit galerii, dívat se na film nebo divadelní hru, a to kolikrát s vyšším požitkem aktivity, než mají lidé na skutečném místě. Ačkoliv to zní pokrokově, tyto možnosti mají opět dopad na nedostatek opravdových sociálních kontaktů. Pro zdravý život doopravdy potřebujeme skutečný kontakt se světem, nejen ten virtuální. Naše potřeba může být zčásti naplněna třeba jen tím, že sedíme a pozorujeme, co se vlastně kolem nás děje (Čablová, 2013).

2 NÁMĚSTÍ

Pokud bychom se měli zaměřit pouze na jedno veřejné místo, které by mělo být tím hlavním pro město nebo vesnici, bude to náměstí nebo náves.

Náměstí je veřejný prostor a je to místo, které by mělo být jedním z nejzákladnějších prvků města. Náměstí by mělo lidi spojovat, být místem pro společenství, kulturu, nést jistou reprezentativní hodnotu města. Podoba náměstí se odvíjí od jeho polohy ve městě, charakteru místa, historie, samotného významu místa. Samotnou atmosféru náměstí také dotváří lidé, kteří náměstí využívají a promítají tak do místa své pocity a nálady (Melková, 2014).

2.1 Typy náměstí

V dnešní době má většina měst historicky dané centrální nebo také hlavní náměstí s reprezentační a shromažďovací funkcí. Je to nejstarší typ náměstí. Podle budov vymezující prostor, také určujeme obchodní úlohu náměstí. S rozvojem měst a plánování jejich podoby vznikají také další druhy náměstí s rozdílnými funkcemi a charakterem.

Parkové náměstí – takové náměstí se podobá nejen svým názvem parku. Dominantou takové náměstí je rozsáhlá zeleň, která umožňuje lidem využívat náměstí k rekreaci.

Obytné náměstí – je to centrální prostor s obytnými budovami, který můžeme považovat za polosoukromé místo. Můžeme zde pozorovat sousedské rozhovory, hrající si děti. Náměstí má spíše domácí a přátelskou atmosféru, oproti typickému hlavnímu náměstí.

Dopravní náměstí – s nárůstem počtu aut a rozšiřující se infrastruktura města vznikají také náměstí, které slouží jako hromadné přestupní terminály a zastávky. Hlavní dominantní funkcí zde již není shromažďování lidí, ale doprava. Takovým typem je například Tomkovo náměstí v Brně. Místo svým charakterem vůbec nepřipomíná náměstí, přesto je to tzv. dopravní náměstí (Čablová, 2013).

2.2 Funkce náměstí

Správné náměstí by mělo plnit funkci hlavního shromažďovacího prostoru, určené k nejrůznějším aktivitám. Ve struktuře města mají charakter zastavení, soustředění lidí a veřejného života (Čablová, 2013).

Už ve starověku mělo náměstí svůj zcela výjimečný význam. Scházeli se na něm občané, aby rozhodli o důležitých otázkách, později ho začali využívat k zemědělským a řemeslným trhům. Konali se něm velké církevní slavnosti, oslavy krále, zkrátka to byl důležitý bod města, bez kterého by se neobešli. A bez náměstí se neobejdeme ani dnes. V současnosti slouží náměstí jako místo pro festivaly, trhy, sportovní akce, koncerty nebo demonstrační akce a další běžné aktivity (Čablová, 2013).

2.3 Aktivity na náměstí

Aktivity konané nejen na náměstí oživují celkově veřejné prostranství. Jednou z nejdůležitějších vlastností veřejných prostorů jsou totiž právě lidé, kteří jim vdechují život.

Rozlišujeme tři úrovně aktivit ve veřejném prostoru:

Nezbytné aktivity jsou takové, které vykonáváme vynuceně. Může to být cesta do práce, čekání na autobus, nakupování nebo roznášení pošty. Probíhají po celý rok nezávisle na prostředí a návštěvníci náměstí nemají na vybranou.

Volitelné aktivity jsou například procházky nebo posezení na lavičce a pozorování okolí. Jsou zcela dobrovolné, vykonávané jen když návštěvník veřejného prostoru chce. Tyto aktivity závisí na venkovních podmínkách, když k tomu vybízí počasí a prostředí.

Společenské aktivity jsou všechny, které závisí na ostatních lidech ve veřejném prostoru. Můžeme mezi ně zařadit hrající si děti, náhodné setkání, povídání si nebo zdravení.

Míra výskytu jednotlivých aktivit závisí na kvalitě prostranství. Při navrhování náměstí musíme dbát na obsazení kvalitních materiálních podmínek, abychom zvýšili volitelné aktivity (Čablová, 2013).

2.4 Umění

Už od pradávna zdobila výtvarná díla veřejný prostor. Náměstí se sochařskými pomníky, fontány a náboženské symboly v podobě soch svatých nejsou nic nového. Moderní doba však umožňuje více prosadit výtvarné dílo v kterékoliv formě. Široké spektrum výtvarných objektů je umísťováno do veřejného prostoru jako do galerie pod širým nebem (Kratochvíl, 2013).

3 GENIUS LOCI

Vnímaní veřejného prostoru závisí na mnoha faktorech. Patří mezi ně vlastnosti prostředí, kulturní a sociální zázemí. Význam a identitu místa dávají převážně naše pocity a zážitky. Vzpomínky, kterou jsou spjaty mezi námi a místem, mu dávají atmosféru, kterou pak cítíme na daném místě. Takový duch místa se může odvíjet i od celé společnosti a generací. Každý může vnímat místo zcela jinak, a to je na tom pozoruhodné.

Posilovat identitu místa je v dnešní době velmi důležité, tím totiž zachováváme jisté dědictví. Jakákoliv změna při navrhování prostoru by měla odpovídat tomu, co chceme, aby vyprávěl a respektovat duch místa. Je nutné vědět, jaký příběh by si měl návštěvník poslechnout a jakou cestou ho místem provedeme. Cílem interpretace je pomoci návštěvníkovi poznat, co místo skrývá a proč je pro nás tak důležité. Respektem k historii místa a hodnotě můžeme vytvořit jedinečné místo, na které se lidé budou chtít vracet znova a znova (Čablová, 2013).

4 ŽIDOVSKÉ ČTVRTĚ

V následujících kapitolách se věnuji židovským čtvrtím. Od historie až po jejich urbanistické a architektonické řešení. Přibližuji jejich podstatu a fungování.

4.1 Historie

Židovské čtvrtě jsou vymezená území pro obyvatelé židovského vyznání. Dříve se židé usazovali dobrovolně, chtěli tvořit svojí vlastní komunitu. Od 13. století se situace změnila a byli nuceni se usazovat ve zvláštních částech měst. Židé se usazovali pouze tam, kde pro ně byli vhodné podmínky. Můžeme pozorovat rozdíly mezi Moravou a Čechy. Zatímco na Moravě se židé usazovali v menších městech, v Čechách naopak velká část židů žila v Praze a pak hlavně na vesnicích. Ze středověkých čtvrtí se nám toho moc nedochovalo, protože v 15.-16. století došlo k vyhnání židů a následné požáry a válečné konflikty nechaly za sebou pouze půdorysné stopy po židovských domech. V pozdím středověku můžeme pozorovat přirozený nárůst obyvatel měst a tím i větší židovské čtvrtě. Parcely židovských domů byly téměř celé zastavěny, přesto v porovnání s běžnými domy byly o mnohem menší a stísněnější. A tak se leckde stalo, že zástavba prorostla až na náměstí.

Prosperitu židovské komunity z hlediska ekonomiky si začali panovníci uvědomovat v 17. století. Židovské domy dostaly novou podobu v jednotném architektonickém stylu a následně se založila celá židovská čtvrť. Vyrůstající počet domů židovské komunity na druhé straně vedl k rozepřím mezi ostatními obyvateli, židé se museli v 18. století opět přestěhovat do uzavřených sídlišť, dostatečně daleko od kostelů a náměstí. Budoucnost židovské komunity byla nejistá po staletí. V 19. století se rovněž změnil pohled na židovskou komunitu a židé se mohli přestěhovat ze stísněných, nevyhovujících domků do ostatních částí měst. Domky ghetta se naopak staly domovem sociálně slabších vrstev. Většina čtvrtí poté byla zmodernizována. Důsledkem modernizace se původní židovská zástavba příliš nedochovala (Klenovský, 2001).

4.2 Urbanistické uspořádání

Největší moravská ghetta představovaly v podstatě takové menší soběstačné malé městečka ve městech. Příkladem je třeba Třebíč nebo Mikulov. Jednotlivé

uspořádání domů bylo velmi stísněné, domy spojovaly velmi úzké a křivolaké uličky. V některých čtvrtích se i dodnes dochovaly středověké uličky mezi štíty domů. Hustá zástavba domů vyžadovala propojení skrze průchody. Dnes jsou takové průchody ve velmi špatném stavu nebo jsou uzavřené. Vnitřní propojení v židovské obci tolika uličkami souvisí nejspíš i s vnějším uzavřením ghetta o svátcích a víkendu. Výjimečně se také můžeme setkat s větším centrálním prostorem s funkcí náměstí nebo návsi. Tyto veřejné prostory nebyly obvykle nijak zpevněny a byly plné nečistot. Až později jsme se mohli setkat se dlážděním v podobě kočičí hlav a poté s pravidelnými žulovými kostkami (Klenovský, 2001).

4.3 Architektonické řešení

Výstavba domů byla až na výjimky stavěna svépomocí obyvatel. Vzhled domů proto není nějak převratný, zato velice důmyslný a praktický. Museli pracovat s velmi malým prostorem, na kterém museli zajistit bydlení pro několik rodin. Byly nejdříve dřevěné, později kvůli častým požárům, zděné a kamenné. Domy v židovských čtvrtích byly rozděleny mezi několik vlastníků. V praxi to vypadalo tak, že například jedna rodina měla pouze jednu místnost. Zvláštností a zároveň typickým úkazem bylo také to, že se vchod do domu častokrát nacházel v domě vedlejším. Díky balkonům a lodžiím působily stísněné plochy o něco méně uzavřeně. Co se týče dispozice uvnitř domu, zpravidla tam bylo několik pokojů a menší černá kuchyň uprostřed dispozice. Přízemní části domů často sloužily jako obchody nebo řemeslnické dílny. Kromě obytných domů stály ve čtvrtích i jiné budovy. Větší židovské obce mívaly obecní dům, školu nebo také synagogu (Klenovský, 2001).

5 PODOBNÉ ŘEŠENÍ NÁMĚSTÍ U NÁS A SVĚTĚ

Následující stránky jsou věnovány podobným řešením náměstí u nás i ve světě.

5.1 Náves Velká Polom

Obec Velká Polom historicky neměla náves. Vedení města postupem zkupovalo pozemky okolo kostela a díky tomu přirozeně vznikl veřejný prostor, který vybízel k vytvoření návsi a umožnit obyvatelům využívat tento prostor. Místo působí jako přirozené pojitko pro setkávání občanů. Celkově ho vnímáme jako komunitní prostor. Na původní návrhy studentů architektury navázal finální návrh Ateliéru 38, který místo přeměnil do nynější podoby. Oválná plocha návsi je sjednocená žulovými kostkami. Celý prostor má dvě úrovně rozdělené schody. Schodiště také slouží jako hlediště a je možné se na něj posadit a sledovat dění při kulturní akci. Horní část návsi využívá historickou studnu, která díky spádu stéká do spodní části, vytváří vodní meandr a přivolává k sobě děti, které takto zajímavému vodnímu prvku jistě neodolají. Spodní část je pobytová, mobiliář tvoří dřevěné lavice na míru. Jejich rozmístění působí velice živě, lavice jsou rozpožbovány a umístěny tak, aby vybízely ke komunikaci. Kolem vzrostlého javoru u knihovny jsou lavice více v soukromí. Vytváří příjemnou klidovou zónu kolem knihovny. Vnitřní ovál návsi je vydlážděný šedou žulovou kostkou a je vytvořený bezbariérový přístup (Redakce, 2017).

Obrázek 1 Náves Velká Polom (zdroj Redakce 2017)

*Autoři: Petr Doležal, Tomáš Bindr / ATELIER 38 s.r.o.
Spolupráce: Jakub Miler, Martina Peřínková, Hana Hlostová
Vodní prvek: Tomáš Skalík, Tomáš Skalík Ateliér*

Plocha: 1000 m²
Místo: Velká Polom
Realizace: 2017

5.2 Revitalizace parku a náměstí Krakov, Praha 8

Projekt se zabývá obnovou centrálního prostoru u obchodního domu Krakov a sídliště Bohnic. Je nutné se dívat na problematiku prostoru v širším kontextu, zaměřit se na jednotlivé vazby městského prostoru a také krajinné vazby severního pražského města a Bohnic. Řešit celé prostranství komplexně je velice potřebné. Původní myšlenka výstavby sídliště byla taková, že by mělo být obklopeno přírodou. Nejen o to také v návrhu šlo. Území se dělí na tři části podle převládající funkce: náměstí, městský park a park. Jednotlivé části nejsou nijak rozděleny a přirozeně na sebe navazují. Všechny tři prostory jsou propojeny kruhovými ostrovy a vysazenými stromy. Vzhledem k revitalizaci je prostor bezbariérový a umožňuje přístup všem, což je jedna ze správných funkcí veřejného prostoru. Vznikl nám tak přirozený sklon sjednocený červeným asfaltem. Rovná zpevněná plocha náměstí se bude skvěle používat na konání trhů či jiných kulturních akcí, nebo jen k prostému sezení a pozorování. Náměstí je také propojeno s terasou kulturního domu. Schody, které pojí tyto dvě místa, zároveň slouží jako pobytové schody. Příjemné široké dřevěné schody vybízí k posezení pod vzrostlou borovicí a nabízí tak návštěvníkům přirozený stín v horkém letním dni. Díky schodišti a novému bezbariérovému vstupu vznikla krátká pojící cesta mezi parkem a horní částí prostoru. V městském parku jsou nejen travnaté povrchy, ale také mlatové. Dodává to místu příjemnou atmosféru. Přírodní povrchy nabízí pro návštěvníky spoustu možností. Ti nejmenší si můžou hrát a ti větší zase odpočívat. Díky přírodním povrchům umožňuje místo také efektivně využívat dešťovou vodu (Martin Rusina, 2019).

Obrázek 2 Revitalizace náměstí a parku Krakov (zdroj: eArch, 2019)

Autoři: Martin Rusina, Martin Frei, Markéta Poláčková, Alena Hrabětová

Ateliér: Rusina Frei architekti

Zahradní architekti: Jakub Finger, Miroslava Svorová – atelier Partero

místo: Praha, Centrum Krakov

Realizace: 2018

5.3 Náměstí Piazza San Michele

Návrh hlavního náměstí Piazza San Michele ve městě Cagliari vycházel z hlavních prostorových a geometrických prvků místa. Návrh také dbal na historické souvislosti místa s okolím. Ulice a osy, odkazující na jednotlivé prvky místa i jeho historie, jasně vymezují prostor a přístupové cesty. Ovál náměstí se před kostelem lehce uzavírá zakřivenými stěnami a vymezuje vztah mezi náměstím a kostelem. Stěny jsou přitom velice důmyslným prvkem v celém prostoru. Mají různé funkce, jedna z nich například zakrýt nevzhlednou rampu pro auta, druhá zase tvoří pozadí pro sochu. Záhony a travnaté plochy jsou umístěny do oválných tvarů. Společně s posezením a lavičkami tvoří příjemné prostředí pro posezení. Lavičky byly navrženy tak, aby byly odolné proti vandalismu. Jsou vyrobené z cementu a kameniva v jednoduchém tvaru. Materiál použitý na náměstí je litý cement s obnaženým kamenivem, které má různé vzory a rozměry. Centrální prostor je vyznačený z umělého kamene, rozdělen osami tvořené nerezovými dilatačními spárami. Výsledkem je nesmírně propracovaný návrh náměstí, který sjednocuje různé prvky (Redakce, 2019).

Obrázek 3 Náměstí v Cagliari (zdroj: Stefano Ferrando, 2019)

*Autoři: VPS Architetti
Spolupráce: Luigi Depperu, Maria Abascal Juste, Gianluca Anolfo
Ateliér: VPS Architetti
Místo: Cagliari, Itálie
Realizace: 2017*

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 POHOŘELICE

Malebné město na jihu Moravy se rozrůstá na březích řeky Jihlavy v nadmořské výšce 181 m. n. m. Nachází se přibližně 25 km jižně od Brna. Jeho poloha je také důvodem, proč je tak atraktivní pro obyvatele. Městem vede spojnice směr Brno-Vídeň. Žije zde aktuálně necelých 5000 obyvatel. Leží na rovinatém terénu s velmi úrodnou půdou se zbytky lužních porostů a jeho celková rozloha je zhruba 4300 ha. Nedaleko se rozprostírá chráněná krajinná oblast Pálava, kde se nachází chráněná fauna i flora. Pohořelice jsou také známé chovem kaprů a zemědělstvím (Pohořelice, 2013).

6.1 Historie

První písemné záznamy o Pohořelících pochází z roku 1222 a jsou spojovány s nejstarší zachovalou stavbou – Kostel sv. Jakuba Staršího. Původní název uvádějí záznamy Borlitz. V 16. století bylo město přejmenováno na Pohořelice. Město bylo od nejstarších dob průsečíkem obchodních cest a historické jádro města vzniklo právě na důležité trase ze Znojma do Brna. Roku 1512 získal královské město Vilém z Pernštejna. Lidé začali hospodařit s obilím, vínem a chovem ryb. Dalším významným panovníkem, který město vlastnil, byl Bedřich ze Žerotína. Díky jeho znalostem z oblasti hospodářství se městu velmi dařilo. Třicetiletá válka se na městu výrazně podepsala. Bylo několikrát vypáleno, vydrancováno a nevyhnuli se mu ani epidemie moru a cholery. Během 18. století nastal rozkvět města. Byla vybudována císařská silnice z Brna do Vídně. Na podobě Pohořelíc, jak je známe dnes se podílela 1. a 2. světová válka (Pohořelice, 2013).

Obrázek 4 Mapa z roku 1825 (zdroj: Moravský zemský archiv)

6.2 Současnost

V současné době se město stále rozrůstá. Město je také kulturně aktivní. Významnou kulturní událostí jsou Slavnosti města Pohořelice, které se každoročně pořádají již od roku 2005. Znovu obnovilo tradici Jakubských hodů. Ve městě se také uskutečňují výstavy vín, koncerty, plesy, letní kino a spoustu dalšího. Také se zajímá o rekonstrukce historických objektů. Příkladem je Hotel Pfann, který je využíván jako kulturní středisko. Paarův zámek v barokním stylu je další úspěšně zrenovovanou památkou. Nyní slouží jako třídy základní školy.

Najdeme zde i několik dalších historických památek. Za zmínku určitě stojí farní kostel sv. Jakuba Staršího, gotická dominanta v centru města ze 13. století. Dále zde najdeme Židovský hřbitov, který dokládá existenci židovské komunity v Pohořelcích (Pohořelice, 2021).

Obrázek 5 Kostel sv. Jakuba Staršího (zdroj: dnesvýletujem)

7 HISTORIE ŽIDOVSKÉ ČTVRTI V POHOŘELICÍCH

Židovská komunita neodmyslitelně patří k historii města. Počátky sahají do 15. století, ale dá se předpokládat, že zde byli i dříve. Židé měli od 16. století vyhrazenou malou rozlohu jižně od farního kostela v podstatě ve středu města, kde mohli stavět domy a tvořit svojí uzavřenou komunitu. Čtvrť tvořily ulice Kostelní, Hybešova, Dlouhá a Lidická (Borský, 2018).

Významnou roli sehráli Židé pro prosperitu města právě v 16. století, kdy byla příznivá doba jak z hlediska tolerance náboženství, tak z hlediska klidné doby bez válek. Zabývali se hlavně obchodem a řemesly. Život ovšem neměli jednoduchý a o své místo mezi obyvateli křesťanského města se museli velmi snažit. Přispívali křesťanské obci na chod věže a hodin, platili daně a bytí jim neulehčovali ani křesťanští spoluobčané a následné spory (Kolektiv autorů, 1973).

Obrázek 6 Plánek uspořádání obce (zdroj: Klenovský, 2001)

7.1 Vznik Židovské politické obce

V 18. století vznikla samostatná ŽPO. Vzrostl také počet obyvatel obce a 35 židovských domů obývalo 100 rodin. Začátkem 19. století v židovské čtvrti bylo již 659 obyvatel a 114 domů. Později však židé opouštěli své stísněné a hygienicky nedostačující domy a stěhovali se do větších měst. Před 2. světovou válkou odešli židovští občané do zahraničí a tím obec zanikla (Borský, 2018).

7.2 Synagoga

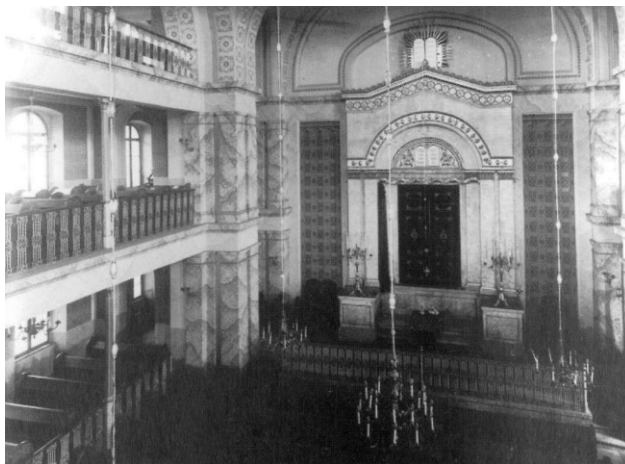
Středem ghetta byla velmi významná stavba a to synagoga. Velmi starobylá synagoga, obdélníkového půdorysu, stála uprostřed židovské čtvrti. Vstupovalo se do ní po schodech dolů. Byla krásně zdobená hebrejskými symboly a ornamenty. Z důvodů růstu obyvatel bylo zapotřebí navýšit kapacitu synagogy. Vznikaly tak provizorní řešení, ty ovšem byly nedostačující (Borský, 2018).

7.2.1 Nová synagoga

V 19. století byla stávající nedostačující synagoga zbořena a na stejném místě byla vystavěna nová. Tento boží stánek v novorománském stylu byl obdélníkového tvaru. Třípodlažní dominanta představovalo konkurenci místnímu kostelu sv. Jakuba. Synagoga byla orientována k severovýchodu a vstup byl na jihozápadu. Kvůli respektu okolní zástavby a původního místa staré synagogy nemohla být orientována nová větší synagoga přesně. Dispozice byla tradiční. Bohatá dekorativní výmalba zdobila pilastry a pilíře. Kolem roku 1938 byl boží dům zbořen nacisty (Borský, 2018).

Obrázek 7 Synagoga, kolem roku 1935 (zdroj: Arno Pařík, 2013)

Obrázek 8 Interiér synagogy (zdroj: Arno Pařík, 2013)

7.3 Současnost

V současné době je už zástavba značně pozměněna, po hustě obydlené židovské čtvrti už moc stop nenajdeme, snad jen zlidovělý název Židy, kterým se přezdívá území.

Po roce 1945 se spoustu domů zdemolovalo a tím vznikl prostor, připomínající náměstí uprostřed zástavby. Židovská čtvrť má nepravidelný tvar složený z několika hustě řazených domů. Některé domy oddělují úzké křivolaké uličky, skrze které se nám objevují kouzelná zákoutí. Ze 115 domů se dochovalo jen 40. Budova ZUŠ je bývalou základní školou. Veřejné komunikace byly kdysi vydlážděny kočičími hlavami, jejich pozůstatky se nachází v ulici Školní a ve Staré obci (Borský, 2018).

Přes všechny změny v prostoru ale duch místa nevymizel a je důležité respektovat odkaz, který místo nese a podle toho navrhnout potřebné úpravy čtvrtě.

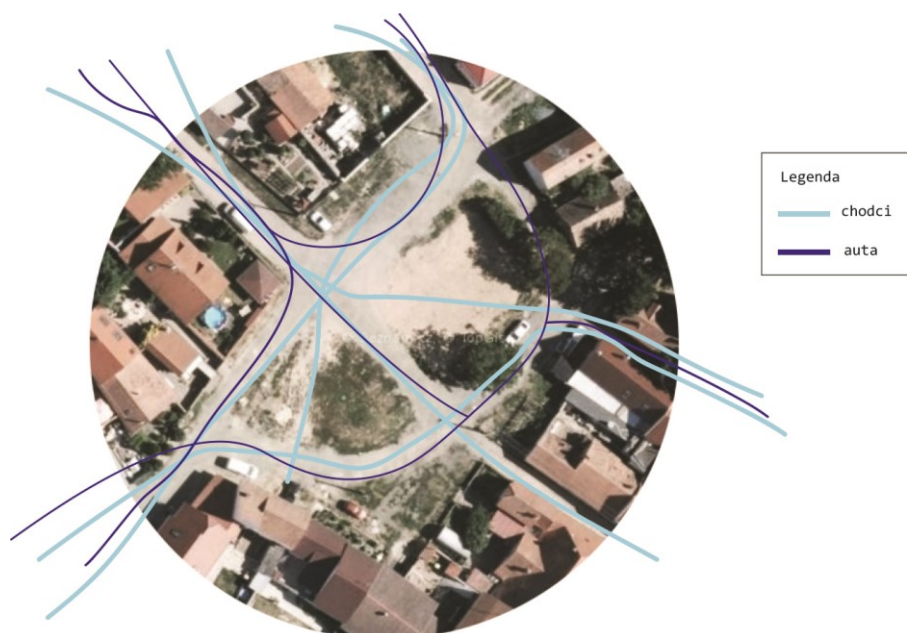
8 ANALÝZA

Analýza řešeného území je velmi důležitá. Snažila jsem se pochopit různé spojitosti a vazby s okolím. Věnovala jsem jí podstatnou část práce a bez ní by nebylo možné správně navrhnout nové řešení území.

8.1 Širší vztahy

Obrázek 9 Mapa širších vztahů (zdroj: vlastní)

Obrázek 10 Mapování chodců a dopravy v řešeném území (zdroj: vlastní)

8.2 Fotodokumentace řešeného území

Následující fotografie dokumentují aktuální stav prostoru. K jednotlivým snímkům je popis místa.

Obrázek 11 Pohled z hlavní cesty (zdroj: vlastní)

Fotografie zachycuje pohled od ulice Dlouhá, z hlavní příčné cesty. Tuto cestu využívají převážně žáci základní školy. Umožňuje nám tak vidět kostel sv. Jakuba staršího a zástavbu na severní straně místa.

Obrázek 12 Pohled na západní stranu (zdroj: vlastní)

Tato fotografie zachycuje západní stranu místa. Ukazuje také na neupravený povrch, který je jedním z hlavních problémů řešeného místa.

Obrázek 13 Pohled na jižní stranu (zdroj: vlastní)

Na jižní straně místa se staví obytné domy. Toto považuji za dobrý krok, začíná se obnovovat původní zástavba židovské čtvrti. Neorganizovaný prostor měl za následek, že se přirozeně vyjezdila dopravní komunikace a vznikl, dalo by se říct, kruhový objezd.

Obrázek 14 Pohled na východní stanu

Cesta je zde z části provizorně zpevněna šterkem. Na východní straně se také nachází zeleň a vzrostlé stromy, které sice poskytují potřebný stín na jinak sluncem vyhřátém prostranství, ale možnost sezení nabízí pouze jedna lavička pod stromem.

8.3 Současné využití prostoru

Současné využití prostoru je nedostačující, vzhledem k jeho potenciálu. Prostranství se využívá primárně pro konání Slavností města Pohořelice, které se konají 2. víkend v červenci. V období slavností jsou zde stánky, posezení pro návštěvníky, občerstvení a malé podium pro doprovodný program a případný koncert. Mimo kulturní využití zde stávají auta patřící vlastníkům domů. Cestu přes Starou obec využívají také pravidelně žáci základní školy, jako spojnicí mezi dvěma budovami základních škol na ulici Dlouhá a Lidická.

Obrázek 15 Slavnosti města Pohořelice, Stará Obec (zdroj: Pohořelice)

Obrázek 16 Pohled na čtvrť z kostelní věže v období slavností (zdroj: Pohořelice)

8.4 Potenciál místa

Potenciál místa je při aktuálním stavu nedoceněný. Stará obec se nachází v centru města a spojuje dvě strany města. Velké prostranství vybízí ke spoustě využití. S ohledem na historii prostoru, by zde mohl vzniknout krásný prostor pro setkávání, relaxaci nebo k plnému konání kulturních akcí všeho druhu. Nedaleko stojící budova ZUŠ by mohla využít prostor pro výstavy, taneční nebo hudební představení. V neposlední řadě je velkým potenciálem samotný *genius loci*, které místo má a je potřeba ho posilovat.

8.5 Negativita řešeného prostoru

Neorganizovaná doprava v prostoru tvoří chaos, stejně tak jako nezpevněný, a hlavně neupravený povrch. V průběhu času si zde lidé i auta vyjezdili a vyšlapali své cesty, což v novém návrhu by bylo dobré alespoň částečně zachovat. Nerespektování původní zástavby a s tím spojené rozsáhlé demolice objektů zase deformovaly prostor a typické úzké uličky, charakteristické pro židovské čtvrtě, skoro zcela vymizely. Charakter veřejného prostranství se zcela utlumil a nepůsobí zdravě. Lidé zde vykonávají jen nezbytně nutné aktivity a místo není pro ně nijak atraktivní.

Obrázek 17 Parkování v ulici, pohled směrem k ulici Kostelní (zdroj: vlastní)

Obrázek 18 Neupravený povrch (zdroj: vlastní)

9 NÁVRH NÁMĚSTÍ

V této kapitole podrobně rozebírám řešení návrhu. Upřesním principy a směřování návrhu. Podrobný popis návrhu je v následující kapitole.

9.1 Principy návrhu

Místo by mělo být plně používáno lidmi. Návštěvníci by si měli z místa odnést příjemné vzpomínky a zároveň zjistit něco více o jeho historii, kterou má velmi zajímavou, byť doted' nebyla plně návštěvníky objevena. Hodnota místa musí být zachována a vyzdvihnuta.

Je potřeba zachovat poměrně velký otevřený prostor, plnící funkci náměstí – návsi. Místo musí být univerzální, aby se mohlo přizpůsobit konkrétní činnosti, která se bude v prostoru odehrávat. Centrální místo musí být přehledné a klidné. Lidé by si zde měli najít místo k odpočinku, děti zase k hrám.

Hlavní cesta by měla být zachována, neboť hraje důležitou roli v určování daného prostoru. Také na dané cestě kdysi stávala synagoga, což by měl být důvod, proč na samotnou cestu upozornit. Doprava v prostoru by měla být přesně určena, místo by se mělo stát pěší zónou a tím upřednostnit chodce.

Také by bylo vhodné zachovat původní zástavbu domů po obvodu místa. Na volných parcelách, kde stávaly původně domy, znovu postavit obytné stavby s respektem k historii.

9.2 Koncept

Koncept se zaměřuje na volný prostor, který slouží ke shromažďování lidí, ale i k chvilkové rekreaci. Návrh citlivě upozorňuje na smutnou minulost a osud židovské čtvrti.

10 PODROBNÝ POPIS NÁVRHU

Prostor náměstí definuje okolní zástavba. Vymazujícím prvkem je dopravní komunikace, která vede po obvodu centrálního prostoru – náměstí. Na této komunikaci je vymezené místo pro případné stání a příjezd k domům.

10.1 Centrální prostor

Hlavní centrální prostor je v duchu tradiční historické návsi. Atmosféra zástavby a samotného prostoru připomíná vesnici. Povrch je zpevněný a upravený. Vzdušný vnitřní prostor je dostatečně velký. Záměrně je ponechán otevřený, aby byl přizpůsobivý k jakémukoliv kulturnímu pojetí. Kompoziční osa, kterou představuje příčná ulička, protíná místo uprostřed a propojuje prostor mezi kostelem a základními školami. Na zmíněné ulici dříve stávala synagoga, proto jsem považovala za důležité pracovat v návrhu s tímto místem. Osa vede od ulice Kostelní až k ulici Dlouhá.

Obrázek 19 Vizualizace, pohled z východní strany (zdroj: vlastní)

Na východní a západní straně jsou navrženy záhony, které nenásilně oddělují hlavní vnitřní prostor od komunikace. V těchto místech jsou vysázeny trvalky a tradiční květiny. Také jsou vysázeny stromy, které dodávají potřebný stín a místo celkově zpříjemňují. Místo působí pro návštěvníky bezpečně a příjemně.

Přes záhonky je na zemi umístěná pásovina, která umožňuje projít přes zatravněnou část. Tyto kovové osy jsou v prostoru 3, vedou přes celé náměstí a protínají se uprostřed vnitřního prostoru.

Obrázek 20 Vizualizace, pohled ze západní strany (zdroj: vlastní)

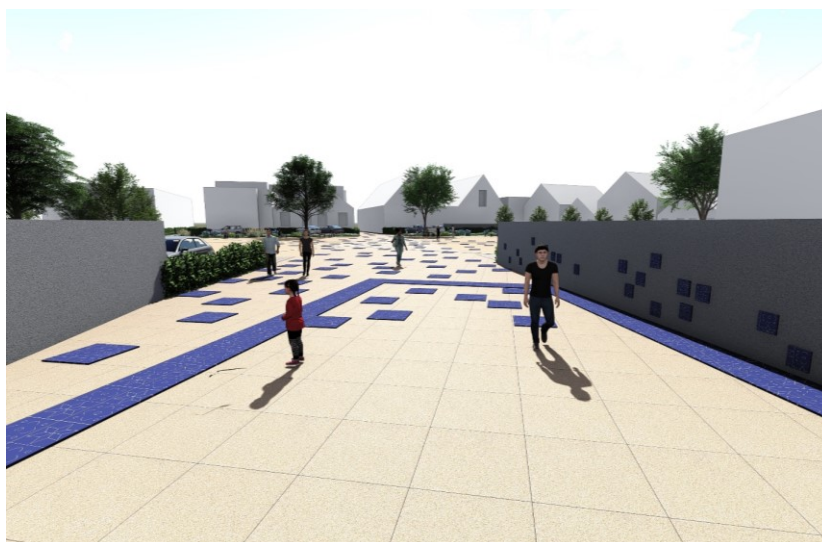
Východní část místa je prostorově větší. Ve vnitřním hlavním prostoru jsou rozmístěny lavičky a vysázené stromy poskytující více úkrytu před sluncem. Je zde prostorově větší objekt, sestaven z mobiliáře od Mmcité. Nabízí více možností, jak ho využít. Lidé si na něj mohou sednout, lehnout, děti po něm ložit, anebo ho využít jako menší pódium pro řečníky. Mezi dopravní komunikací a hlavním prostorem vzniklo místo, kde je posezení pod stromy. Prostor nabízí více soukromí.

Obrázek 21 Vizualizace, pohled na východní stranu (zdroj: vlastní)

10.2 Hlavní ulice

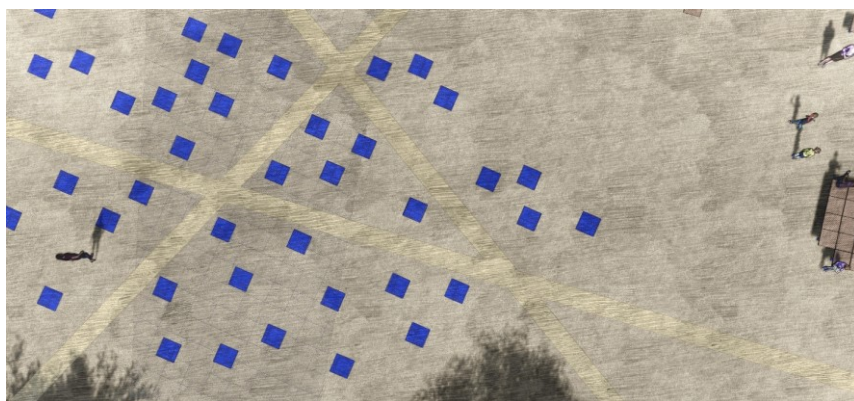
V návrhu pracuji s příčnou ulicí, která protíná prostor. Tato ulice je z pohledu historického odkazu velmi důležitá, ale také i z hlediska užívání chodců. Do roku 1945 zde stávala významná stavba pro židovskou komunitu, v pořadí již druhá synagoga. Ta byla zbořena nacisty a tím významný odkaz po židovské čtvrti zanikl. Je tedy na místě, aby se v novém návrhu osud židů promítl.

Obrázek 22 Vizualizace, pohled z ulice Kostelní (zdroj: vlastní)

Na ose je půdorysně vyznačené místo, kde stával svatostánek. Půdorys se skládá z dlažby, která je ozvláštněna ornamenty. Inspirovala jsem se původní výzdobou interiéru synagogy, který byl bohatě zdoben nástěnnými malbami. Tyto

ornamenty jsou v dlažbě vytvořeny pomocí modrého agregátového skla. Modrá barva nenásilně symbolizuje židovskou kulturu a náboženství. Ulice je vydlážděna kamennou dlažbou béžové barvy, ve které se nachází i modrá dlažba s ornamenty. Ze severní i jižní strany ulice jednotlivé modré dlaždice postupně graduji až k půdorysu. Toto nepravidelné rozmístění ornamentové dlažby v centrálním prostoru poukazuje na rozpad židovské čtvrti, rozpad samotné synagogy. Výtvarným vyjádřením jsem chtěla naznačit zároveň silnou vůli, odhodlání a odvážnost židovské komunity nejen v Pohořelicích.

Obrázek 23 Vizualizace, detail ze shora (zdroj: vlastní)

10.3 Použité materiály a zeleň

Mlat je použitý v hlavním vnitřním prostoru náměstí. Použití mlatu jsem zvolila z důvodu zachování autentičnosti místa. Mlat je také svými vlastnostmi velmi příjemný pro chůzi a celkový pobyt v prostoru. Kombinace mlatového povrchu a dlažby umožňuje vsakování vody a tvoří příjemné místo. Povrch je zpevněný a umožňuje využívat prostor pro kulturní pojetí. Při navrhování jsem také zvažovala jeho nevýhody, kterými jsou mimo jiné prašnost, částečné zadržování vody a jeho údržba. Při hledání správného materiálu jsem objevila firmu Parkdecor, která dodává speciálně upravené mlatové povrchy. Firma u jejich mlatových povrchů zajišťuje větší propustnost vody, profesionální připravení základu pro realizaci a také snazší údržbu.

Kamenná velkoformátová dlažba o velikosti 80x80 cm zachovává místu jistou dávku moderních prvků ve veřejném prostoru. Je použita na hlavní ulici rozdělující prostor. Zde jsem nevolila mlat, z hlediska používání cesty je to spíš

taková promenáda. Tudíž jsem volila zpevněný povrch v podobě kamenné dlažby.

Obrázek 24 Vizualizace, západní strana (zdroj: vlastní)

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, výrazným prvkem v celém návrhu je dlažba s ornamenty. Pro podtrhnutí důležitosti místa jsem zvolila netradiční materiál. Tím je **betonová dlažba se skleněným kamenivem**. Betonová dlažba je nutná pro vytvoření ornamentů. Sklo obecně jako materiál je křehké, v kombinaci s betonem vytváří ale velmi pevný, stabilní prvek, který zapadá koncepčně do ideji místa.

Tradiční žulová dlažba, kterou najdeme i v jiných ulicích města je použita na dopravní komunikace po obvodu centrálního prostoru.

Obrázek 25 Vizualizace, východní strana (zdroj: vlastní)

Kov se v náměstí objevuje jako pásovina, vyznačující osy, které umožňují průchod napříč západní a východní stranou náměstí, kde jsou na okrajích záhony.

Pro sedací prvky jsem použila mobiliář od firmy Mmcité. Hlavním materiálem je **dřevo**, které lehce doplňuje celé prostředí a podporuje přírodní nádech.

V neposlední řadě je tu **zeleň**, která dotváří prostor. Do záhonů jsem volila převážně různé druhy trvalek, doplnila jsem to o okrasnou travu. Na náměstí jsou také listnaté stromy s menší a střední korunou. Volila jsem okrasné hrušně a třešně. Strom, který jako jediný zůstal původní, je ořech a doplnil ho jilm. Kolem zdí jsou umístěné nízké keře, které částečně zakrývají nevzhledné zdi.

Obrázek 26 Vizualizace, detail – ptačí pohled na východní část (zdroj: vlastní)

III. PROJEKTOVÁ ČÁST

11 PRŮVODNÍ ZPRÁVA

Název projektu: Návrh židovského náměstí v Pohořelicích

Parcela: 2199/1, 2165, 2143/1, 2199/12

Vlastník: Město Pohořelice a Federace židovských obcí v České republice

Místo: Pohořelice

Kraj: Jihomoravský

Zadavatel: Město Pohořelice

Vyhotovitel: Karolína Světlíková

Stupeň dokumentace: návrhová

Datum vyhotovení: květen 2022

11.1 Seznam technických výkresů

A1 Širší vztahy

A2 Mapování chodců a aut

B1 Současný stav

C1 Navrhovaný stav

C3 Vizualizace

ZÁVĚR

Cílem práce bylo vytvořit místo, poskytující funkční prostor pro lidi a kulturní aktivity. Zároveň zachovat identitu místa a pomoci objevit zapomenutou historii.

Vzhledem k tomu, že jsem nebyla nijak limitována rozpočtem, snažila jsem plně využít své nápady a kreativitu v tvorbě návrhu. V návrhu pracuji s různými materiály, které si ale na druhou stranu nijak neodporují a společně tvoří jednotný celek, který zapadá do kontextu místa. Symboliku židovství jsem se snažila citlivě naznačit v celém prostoru náměstí.

Výběr tématu mi byl velmi blízký. Veřejný prostor a jeho problematika ve městě mě zajímá. Stejně tak samotná historie judaismu a ráda jsem si rozšířila přehled. Dozvěděla jsem se spoustu nových informací, které mě obohatily a daly mi nový pohled na veřejné prostranství. Přimělo mě to více pozorovat okolí, sledovat a zkoumat fungování veřejného prostoru.

Tato práce může sloužit jako podnět k obnově židovského náměstí v Pohořelicích. Poskytuje také jiný pohled na problematiku řešení míst s takto citlivou historií.

Věřím, že jednou Stará obec dostane své pozornosti a bude místem, kam se budou lidé rádi vracet.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní publikace:

BORSKÝ, Pavel, Dušan CENDELÍN, František ČAPKA, et al. *Město Pohořelice*. [Pohořelice]: město Pohořelice, 2018. ISBN 978-80-270-5323-0.

CEJPKOVÁ, Klára, Veronika DOLEŽALOVÁ, David MIKULÁŠEK, et al. *Principy tvorby veřejných prostranství*. V Brně: Kancelář architekta města Brna, 2019. ISBN 978-80-270-6463-2.

ČABLOVÁ, Markéta. *Prostory: průvodce tvorbou a obnovou veřejných prostranství*. Brno: Partnerství, 2013. ISBN 978-80-904918-6-1

GEHL, Jan a Lars GEMZØE. *Nové městské prostory*. Šlapanice: ERA, 2002. ISBN 80-86517-09-8.

KOLEKTIV autorů, 750 let města Pohořelice. Pohořelice: Městský národní výbor v Pohořelicích, 1973.

KRATOCHVÍL, Petr, Dan MERTA, Michaela HEČKOVÁ a Pavla MELKOVÁ. *Veřejný prostor CZ: krajina města = Public space CZ : urban landscape*. Praha: Galerie Jaroslava Fragnera, 2017. ISBN 978-80-88161-05-9.

KRATOCHVÍL, Petr. *Architektura a veřejný prostor: Architecture and public space*. V Praze: České vysoké učení technické, 2013. ISBN 978-80-01-05401-7.

KLENOVSKÝ, Jaroslav. *Židovské památky Moravy a Slezska. Část 3, Ghetta*. [Brno: J. Klenovský, 2001].

MELKOVÁ, Pavla. *Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy*. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2014. ISBN 978-80-87931-09-7.

Internetové zdroje:

DURDÍK, Petr. *Veřejný prostor, veřejná prostranství: sborník z konference AUÚP, Znojmo 21.-22.11.2013*. Brno: Ústav územního rozvoje, 2013. ISBN 978-80-87318-27-0. Dostupné z: https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2013/2013-06/30_veřejny%20prostor.pdf

POHOŘELICE. Historie města. *Město Pohořelice* [online]. Pohořelice: Město Pohořelice, c: 2022, 11. 6. 2013 [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <http://www.pohorelice.cz/pohorelice-100>

POHOŘELICE. Pamětihodnosti města. *Město Pohořelice* [online]. Pohořelice: Město Pohořelice, c: 2022, 11. 2. 2021 [cit. 2022-05-14]. Dostupné z: <http://www.pohorelice.cz/pametihodnosti-pohorelic>

REDAKCE, Na základě autorské zprávy. Náves Velká Polom. *Stavbaweb* [online]. Praha: Business Media One, 15. 11. 2017 [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.stavbaweb.cz/naves-velka-polom-17728/clanek.html>

RUSINA, Martin. Rusina Frei architekti – Revitalizace parku a náměstí Krakov. *EArch* [online]. Praha: artEcho, 28. 5. 2019 [cit. 2022-05-10]. Dostupné z: <https://www.earch.cz/katalog/projekty-a-realizace/rusina-frei-architekti-revitalizace-parku-a-namesti-krakov>

REDAKCE, Na základě autorské zprávy. Renovation of Piazza San Michele / VPS Architetti. *Arch daily* [online]. ArchDaily, 11. 8. 2019 [cit. 2022-05-10]. 0719-8884. Dostupné z: https://www.archdaily.com/922743/renovation-of-piazza-san-michele-vps-architetti?ad_source=search&ad_medium=projects_tab

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Náves Velká Polom (zdroj Redakce 2017).....	21
Obrázek 2 Revitalizace náměstí a parku Krakov (zdroj: eArch, 2019).....	23
Obrázek 3 Náměstí v Cagliari (zdroj: Stefano Ferrando, 2019).....	24
Obrázek 4 Mapa z roku 1825 (zdroj: Moravský zemský archiv).....	27
Obrázek 5 Kostel sv. Jakuba Staršího (zdroj: dnesvyletujem).....	28
Obrázek 6 Plánek uspořádání obce (zdroj: Klenovský, 2001)	29
Obrázek 7 Synagoga, kolem roku 1935 (zdroj: Arno Pařík, 2013).....	30
Obrázek 8 Interiér synagogy (zdroj: Arno Pařík, 2013).....	31
Obrázek 9 Mapa širších vztahů (zdroj: vlastní).....	32
Obrázek 10 Mapování chodců a dopravy v řešeném území (zdroj: vlastní)	33
Obrázek 11 Pohled z hlavní cesty (zdroj: vlastní).....	33
Obrázek 12 Pohled na západní stranu (zdroj: vlastní).....	34
Obrázek 13 Pohled na jižní stranu (zdroj: vlastní)	34
Obrázek 14 Pohled na východní stranu	35
Obrázek 15 Slavnosti města Pohořelice, Stará Obec (zdroj: Pohořelice)	35
Obrázek 16 Pohled na čtvrť z kostelní věže v období slavností (zdroj: Pohořelice).....	36
Obrázek 17 Parkování v ulici, pohled směr ulice Hybešova (zdroj: vlastní) ...	37
Obrázek 18 Neupravený povrch (zdroj: vlastní)	37
Obrázek 19 Vizualizace, pohled z východní strany (zdroj: vlastní).....	39
Obrázek 20 Vizualizace, pohled ze západní strany (zdroj: vlastní)	40
Obrázek 21 Vizualizace, pohled na východní stranu (zdroj: vlastní).....	41
Obrázek 22 Vizualizace, pohled z ulice Kostelní (zdroj: vlastní).....	41
Obrázek 23 Vizualizace, detail ze shora (zdroj: vlastní).....	42
Obrázek 24 Vizualizace, západní strana (zdroj: vlastní).....	43
Obrázek 25 Vizualizace, východní strana (zdroj: vlastní)	44
Obrázek 26 Vizualizace, detail – ptačí pohled na východní část (zdroj: vlastní)	45

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: CD

Příloha P II: Průvodní dokumentace paré

